Повернення додому в умовах війни: які безпекові ризики потрібно врахувати

Для мільйонів українців, які через повномасштабну війну були змушені залишити свої домівки, повернення до рідного міста чи села залишається важливим бажанням. Водночас повернення на території, де тривають або нещодавно тривали бойові дії, потребує особливої обережності.

10 червня 2026 року Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2030 року. Одним із її напрямів є створення умов для добровільного, безпечного та поінформованого повернення внутрішньо переміщених осіб до попередніх місць проживання.

Безпекова ситуація на таких територіях може змінюватися дуже швидко. Навіть якщо активні бойові дії поблизу тимчасово припинилися, це не означає, що територія стала безпечною для цивільного населення.

Мінна небезпека

Одним із найбільш серйозних ризиків на деокупованих та постраждалих від бойових дій територіях залишаються міни й інші вибухонебезпечні предмети.

Вони можуть знаходитися на дорогах та узбіччях, у лісах і полях, дворах, покинутих будівлях, біля водойм та на територіях, де раніше перебували військові.

Небезпека може бути непомітною: вибухонебезпечний предмет не обов’язково має вигляд міни чи боєприпасу.

ДСНС рекомендує не торкатися підозрілих предметів, не переміщувати їх і не намагатися самостійно знешкодити. У разі виявлення небезпечного предмета потрібно відійти на безпечну відстань та повідомити відповідні служби.

Інтерактивна карта територій, потенційно забруднених вибухонебезпечними предметами: https://mine.dsns.gov.ua/

Ризик повторних обстрілів

На територіях активних бойових дій або поблизу них загроза ракетних, артилерійських ударів і атак безпілотників може зберігатися.

Відсутність обстрілів протягом певного часу не є гарантією того, що вони не відбудуться надалі. Саме тому рішення про повернення має ґрунтуватися на актуальній інформації від органів влади та військових адміністрацій.

Пошкоджене житло може бути небезпечним

Ще один ризик — стан будинку, квартири чи іншої будівлі.

Після обстрілів можуть бути пошкоджені несучі конструкції, перекриття, покрівля, вікна, електричні мережі, газопроводи та інші комунікації.

Тому навіть якщо будинок зовні здається цілим, це ще не означає, що він безпечний для проживання.

Перед поверненням необхідно переконатися, що житло обстежене та придатне для безпечного використання.

Відсутність необхідних умов для життя

Безпека — це не лише відсутність безпосередніх обстрілів.

Важливо враховувати, чи є в населеному пункті:

- електропостачання;
- водопостачання та доступ до питної води;
- опалення;
- медична допомога;
- аптеки та необхідні ліки;
- продуктові магазини;
- зв’язок;
- можливість отримати екстрену допомогу.

Якщо критична інфраструктура суттєво пошкоджена, повернення може бути небезпечним навіть за відносно спокійної ситуації на момент приїзду.

Окремі ризики тимчасово окупованих територій

Повернення на тимчасово окуповану територію має додаткові ризики, пов’язані не лише з бойовими діями.

Йдеться також про обмеження прав і свобод людини, відсутність повноцінного доступу до українських державних інституцій, медичної та соціальної допомоги, а також інші загрози, які виникають в умовах окупації.

Тому можливість фізично потрапити до населеного пункту не означає, що повернення туди є безпечним.

Повернення має відбуватися лише за наявності безпекових умов

Держава працює над створенням умов для безпечного та добровільного повернення внутрішньо переміщених осіб.

Водночас остаточне рішення людини має ґрунтуватися на достовірній інформації про конкретну територію, а не на чутках, окремих повідомленнях у соцмережах чи бажанні якнайшвидше повернутися додому.